

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om arrangemang för ikraftträdandet av Regeringsformen för Finland

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en lag med bestämmelser som behövs för verkställigheten av den nya Regeringsformen för Finland. Avsikten är att lagen skall innehålla de övergångsbestämmelser som på grund av den nya regeringsformen behövs i fråga om förfarandet vid behandlingen av lagförslag i riksdagen, fortsatt mandattid för riksdagens organ, interpellationsförfarandet och förfallandet av hemställningsmotioner som är anhängiga i riksdagen. Lagen skall vidare innehålla bestämmelser om rätten att ändra och upphäva s.k. fristående förordningar som utfärdats innan regeringsformen trätt i

kraft, behandlingen av åtal om vilkas väckande i riksrätten har förordnats samt justitiekanslersadjointens suppleants rätt att bli biträdande justitiekanslerns ställföreträdare. Vidare föreslås att i lagen tas in ett bemyndigande, med stöd av vilket riksdagen skall kunna godkänna riksdagens nya arbetsordning innan den nya regeringsformen träder i kraft.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att regeringsformen och ifrågavarande lag har antagits och blivit stadfäst.

MOTIVERING

1. Inledning

Riksdagen har förelagts regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland (RP 1/1998 rd). I propositionen föreslås att det stiftas en ny Regeringsform för Finland som skall vara Finlands grundlag. Den nya regeringsformen skall enligt förslaget innehålla alla bestämmelser på grundlagsnivå och upphäva de nuvarande fyra grundlagarna: Regeringsformen för Finland av den 17 juli 1919, riksdagsordningen av den 13 januari 1928, lagen den 25 november 1922 om riksrätten (273/1922) samt lagen den 25 november 1922 om rätt för riksdagen att granska lagenligheten av statsrådsmedlemmarnas och justitiekanslerns samt riksdagens justitieombudsmans ämbetsåtgärder (274/1922).

I den nya regeringsformen föreslås bestämmelser om statsskickets grunder, grundläggande fri- och rättigheter, riksdagen och riksdagsledamöterna, riksdagens verksamhet, republikens president och statsrådet, lagstiftningen, statsekonomi, internationella förhållanden, rättskipningen, laglighetskontroll, förvaltning och självstyrelse samt om försvaret.

Enligt förslaget till regeringsform utfärdas de bestämmelser som behövs för att verkställa regeringsformen genom en separat lag. Avsikten är att de övergångsbestämmelser som ikraftträdandet av den nya regeringsformen förutsätter skall ingå i en separat lag om arrangemangen för ikraftträdandet av regeringsformen.

Huvudregeln är att bestämmelserna i den nya regeringsformen skall tillämpas från och med tidpunkten när regeringsformen har trätt i kraft, om inte något annat bestäms i en särskild lag om verkställighet av regeringsformen. Dessutom måste det tryggas att ikraftträdandet av den nya regeringsformen inte i sig avbryter anhängigheten i fråga om ärenden som blivit anhängiga med stöd av de grundlagar som gällt tidigare och att inte heller mandattiden avbryts i fråga om organ som tillsatts med stöd av de tidigare grundlagarna. Det skall dock vara möjligt att vid behov bestämma om ärendenas anhängighet och upphörandet av organens mandattider genom en särskild lag om arrangemangen

för ikraftträdandet av regeringsformen. Från och med tidpunkten för regeringsformens ikraftträdande tillämpas också nya behörighetsbestämmelser. Ärenden som gjorts anhängiga i enlighet med bestämmelser som tidigare varit i kraft överförs sålunda för behandling i den myndighet eller det organ som är behörigt enligt den nya regeringsformen, såvida inte annat särskilt bestäms i lagen om arrangemangen för ikraftträdandet av regeringsformen.

De övergångsbestämmelser som ikraftträdandet av den nya regeringsformen förutsätter behövs i främsta hand för organiserandet av riksdagsarbetet. Övergångsbestämmelserna behövs bl.a. också därför att förslaget till regeringsform innebär att behandlingen av lagförslag i riksdagen ändras så, att lagförslagen skall undergå endast två behandlingar i plenum i stället för nuvarande tre. Dessutom bör det beaktas att en betydande del av den gällande riksdagsordningens detaljerade bestämmelser om riksdagsarbetet föreslås bli överförda till riksdagens arbetsordning. Vidare behövs övergångsbestämmelserna därför att det i propositionen om regeringsformen föreslås att den reglering på grundlagsnivå som gäller rätten att utfärda förordningar och riksrätten skall revideras.

2. De viktigaste förslagen

Det föreslås att i lagen tas in de övergångsbestämmelser som till följd av regeringsformens ikraftträdande behövs i fråga om kontinuiteten för riksdagens utskott när det gäller mandattiden samt för sådana i 36 § i den nya regeringsformen avsedda organ och representanter som riksdagen har valt, förfarandet vid behandlingen av lagförslag i riksdagen, interpellationsförfarandet, förfallandet av hemställningsmotioner som är anhängiga i riksdagen, rätten att upphäva och ändra s.k. fristående förordningar, behandlingen av åtal om vilkas väckande i riksrätten har förordnats, rätten för justitiekanslersadjointens suppleant att bli biträdande justitiekanslerns ställföreträdare samt i fråga om det bemyndigande, med stöd av vilket riksdagen skall kunna godkänna riksdagens nya arbetsordning redan innan regeringsformen träder i kraft.

3. Beredningen av propositionen

Justitieministeriet tillsatte den 27 augusti 1997 en arbetsgrupp (Arbetsgruppen för ikraftträdandet av grundlagen) med uppgift att utreda dels det behov av ändringar som projektet Grundlag 2000 föranleder i den övriga lagstiftningen, dels de arrangemang för ikraftträdandet och de övergångsarrangemang som hänför sig till den nya grundlagen. Arbetsgruppen gav sin mellanrapport (Arrangemangen för ikraftträdandet av den nya grundlagen och behovet av ändringar i lagstiftningen, PM januari 1998, Justitieministeriet) den 22 januari 1998. Mellanrapporten innehöll ett utkast till en regeringsproposition med förslag till lag om arrangemangen för ikraftträdandet av Regeringsformen för Finland. Riksdagens kansli och ministerierna samt justitiekanslersadjointen och riksdagens justitieombudsman gav sina utlåtanden om arbetsgruppens mellanrapport. Med anledning av utkastet har arbetsgruppen också hört experter på statsförfattningsrätt. Regeringens proposition har i justitieministeriet färdigställts med utgångspunkt i mellanrapporten av arbetsgruppen för ikraftträdandet av grundlagen och på basis av utlåtandena om rapporten.

4. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Föreliggande regeringsproposition är nära förknippad med regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland. Avsikten är att denna proposition skall behandlas samtidigt med propositionen om regeringsformen.

5. Lagförslag

1 §. Paragrafen föreslås innehålla en bestämmelse som generellt beskriver syftet med lagen. I regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland har det ansetts att de bestämmelser som behövs för att verkställa regeringsformen skall utfärdas genom en separat lag. Den föreslagna lagen om arrangemang för ikraftträdandet av Regeringsformen för Finland är den speciallag som avses i ikraftträdelsestadgandet (130 § 2 mom.) i förslaget till regeringsform och som innehåller de bestämmelser som behövs för att verkställa regeringsformen. I det föreliggande lagförslaget anges den nya grund-

lagen med den förkortade benämningen regeringsformen.

2 §. I paragrafen föreslås att mandattiden för riksdagens utskott samt för andra organ och representanter som riksdagen valt skall fortsätta efter det att regeringsformen trätt i kraft. Riksdagens utskottsinstitution kvarstår oförändrad när regeringsformen träder i kraft, såvida inte annat bestäms i riksdagens nya arbetsordning. Regeringsformens ikraftträdande leder inte heller i sig till att mandattiden avbryts i fråga om tidigare valda riksdagsutskott eller sådana organ och representanter som avses i den föreslagna bestämmelsen. Det föreslås att en bestämmelse om detta för tydlighetens skull införs i lagen. Enligt den föreslagna bestämmelsen skall mandattiden för de riksdagsutskott som valts före regeringsformens ikraftträdande samt för de i 36 § regeringsformen avsedda organen och representanterna fortsätta i överensstämmelse med beslutet om valet av dessa till utgången av den tid för vilken de är valda. Mandattidens längd skall enligt förslaget därmed fastställas enligt de bestämmelser som beträffande organet i fråga tidigare varit i kraft. Efter det att regeringsformen trätt i kraft skall riksdagen dock enligt förslaget med stöd av 37 § 1 mom. kunna besluta att på förslag av talmanskonferensen tillsätta ett organ på nytt. Beträffande detta behövs dock inte någon särskild bestämmelse i lagen.

Den 36 § i regeringsformen som nämns i den föreslagna paragrafen innehåller bestämmelser om val av folkpensionsanstaltens fullmäktige, om riksdagens rätt att välja andra behövliga organ, enligt vad som bestäms i regeringsformen, i någon annan lag eller i riksdagens arbetsordning samt bestämmelser om hur riksdagen väljer företrädare i internationella organ.

Avsikten är att den nya regeringsformen inte längre skall innehålla bestämmelser om riksdagens kanslikommission, elektorer och justeringsmän. Bestämmelser om kanslikommissionen, som är ett organ som svarar för riksdagens interna förvaltning, skall ingå i riksdagens nya arbetsordning. Avsikten är att elektoreernas uppgifter enligt den nya arbetsordningen skall överföras till plenum och att justeringsmännens uppgifter skall överföras till talmanskonferensen. Av den anledningen föreslås att 2 § skall innehålla en bestämmelse, enligt vilken mandattiden för ett i paragrafen avsett organ dock upphör direkt när regeringsformen träder i kraft, om

ett organ i enlighet med de bestämmelser som då träder i kraft inte längre tillsätts. Upphörandet av mandattiden för ett organ skulle sålunda vara delvis beroende av vad som i riksdagens nya arbetsordning bestäms om tillsättandet av organet i fråga.

3 §. I paragrafen föreslås en bestämmelse om behandlingen av lagförslag i riksdagen och om de bestämmelser som skall tillämpas på interpellationsförfarandet under det övergångsskede som orsakas av regeringsformens ikraftträdande. I paragrafen föreslås dessutom att hemställningsmotioner som är anhängiga i riksdagen skall förfalla när den nya regeringsformen träder i kraft.

Behovet av ovan nämnda reglering beror på att man sedan den nya regeringsformen trätt i kraft övergår från tre behandlingar i plenum till ett förfarande med två behandlingar i plenum. Den allmänna huvudregeln är att ärendena behandlas i enlighet med de bestämmelser som gäller vid tidpunkten i fråga. Ett övergångsstadgande behövs dock för att reglera vilket förfarande som skall iakttas i fråga om lagförslag som inte är slutbehandlade när den nya regeringsformen träder i kraft.

Enligt 1 mom. skall ett lagförslag behandlas i enlighet med de bestämmelser som gällde när regeringsformen trädde i kraft, om den första behandlingen av förslaget har inletts innan regeringsformen trätt i kraft. Det tidigare förfarandet med behandling i tre plenum blir enligt förslaget sålunda beroende av när den första behandlingen av lagförslaget har inletts. Om den första behandlingen inte har börjat innan regeringsformen trätt i kraft, skall lagförslaget behandlas enligt det förfarande med behandling i två plenum som avses i den nya regeringsformen. Med tanke på riksdagsarbetet är det motiverat att förfarandet gällande behandlingen av lagförslag inte ändras efter det att betänkandet av det utskott som berett ärendet har förelagts riksdagen i första behandling. Den föreslagna bestämmelsen är med avseende på övergångsskedet å andra sidan tillräckligt flexibel, eftersom riksdagens talman kan besluta om inledandet av första behandling av ett lagförslag på ett sätt som är ändamålsenligt med hänsyn till uppläggningsarbetet av riksdagsarbetet. Förslaget gör det sålunda möjligt att genom talmannens åtgärder ombesörja att behovet att tillämpa övergångsbestämmelsen blir litet.

I och med att den nya regeringsformen

träder i kraft undergår också grundlagens materiella innehåll vissa förändringar. I övergångsskedet kan sålunda uppstå en situation, där ett lagförslag som stått i konflikt med de grundlagsbestämmelser som tidigare varit i kraft visar sig harmoniera med den nya regeringsformen. Situationen kan också vara den rakt motsatta. Eftersom omständigheter av det här slaget emellertid kan beaktas på ett sakligt sätt inom ramen för den föreslagna 3 § 1 mom., anses lagen med tanke på dylika situationer inte behöva kompletteras med särskilda bestämmelser.

Avsikten är att 1 mom. skall tillämpas också på behandlingen av sådana lagförslag som före regeringsformens ikraftträdande på det sätt som avses i 67 § riksdagsordningen godkänts att lämnas vilande. Förslaget innebär därmed att ett ärende som gäller det slutliga godkännandet av en dylik lag skall behandlas på grundval av de bestämmelser som gällde innan regeringsformen trädde i kraft. Riksdagen kan i detta förfarande beakta bestämmelserna i den nya regeringsformen och göra en ny bedömning av behovet av det lagförslag som godkänts att lämnas vilande. Sålunda kan riksdagen antingen förkasta lagförslaget eller godkänna det med oförändrat sakinnehåll (73 § RO). I lagförslaget kan också före det slutliga godkännandet göras ändringar av teknisk natur som inte påverkar sakinnehållet i lagen.

I 2 mom. föreslås ett stadgande om de bestämmelser som under övergångsskedet skall tillämpas på interpellationsförfarandet. I regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland föreslås att detta förfarande förenklas så att det krävs undertecknande av minst tjugo riksdagsledamöter redan innan interpellationen framställs (43 §). Övergångsbestämmelsen behövs sålunda med tanke på sådana situationer, där behandlingen av en interpellation som framställts i enlighet med de tidigare bestämmelserna äger rum efter det att regeringsformen trätt i kraft.

Det föreslås att en interpellation som framställts i riksdagen innan regeringsformen trätt i kraft behandlas i enlighet med de bestämmelser som gällde tidigare. Därmed avses de tidigare bestämmelserna bli tillämplade på sådana interpellationer, som på det sätt som avses i 37 § 2 mom. riksdagsordningen har avlämnats till talmannen och blivit föredragna i riksdagen före regeringsformens ikraftträdande. En interpellation som

minst tjugo ledamöter skriftligt ansluter sig till meddelas vederbörande medlem av statsrådet, och på lämnandet av hans eller hennes svar eller meddelande samt på riksdagsbehandlingen skall enligt förslaget tillämpas bestämmelserna om interpellation enligt 37 § riksdagsordningen.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse om att hemställningsmotioner som är anhängiga i riksdagen skall förfalla när regeringsformen träder i kraft. Behovet av bestämmelsen grundar sig på den allmänna utgångspunkten att ikraftträdandet av regeringsformen inte avbryter ärendenas anhängighet i riksdagen. Det är dock motiverat att i fråga om hemställningsmotionerna avvika från denna huvudregel, eftersom denna typ av motioner enligt förslaget till ny regeringsform avses bli ersatta med i 39 § 2 mom. regeringsformen avsedda åtgärdsmotioner. Enligt förslaget skall riksdagsledamöterna när den nya regeringsformen trätt i kraft ha rätt att väcka en åtgärdsmotion när som helst när riksdagen är samlad. Enligt 39 § i den föreslagna regeringsformen kan en åtgärdsmotion innehålla förslag om att lagberedning skall inledas eller någon annan åtgärd vidtas. Användningsområdet för de föreslagna åtgärdsmotionerna är därmed vidare än för hemställningsmotionerna enligt 31 § 1 mom. riksdagsordningen. Med hänsyn till att riksdagsarbetet bör vara ändamålsenligt organiserat är det motiverat att hemställningsmotionerna förfaller direkt med stöd av lag. I annat fall skulle de ärenden som gjorts anhängiga genom hemställningsmotioner komma att utgöra en egen specialkategori. Om man var tvungen att beakta en sådan specialkategori, skulle detta i onödan belasta det praktiska riksdagsarbetet under övergångsskedet. Förslaget är motiverat också av den anledningen, att det inte begränsar riksdagsledamöternas rätt att i form av åtgärdsmotioner på nytt anhängiggöra ärenden som ledamöterna anser viktiga.

4 §. Det föreslås att i paragrafen bestäms om rätten att upphäva och ändra s.k. fristående förordningar som utfärdats med stöd av 28 § i den gällande regeringsformen i sådana fall, där bemyndigandet att utfärda förordning varken i den nya regeringsformen eller i annan lag har anvisats statsrådet eller ministerierna. Enligt den föreslagna bestämmelsen om bemyndigande skall en s.k. fristående förordning i dessa situationer kunna upphävas eller ändras genom en förordning

som republikens president utfärdar.

Regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland innehåller ett förslag om revidering av den reglering som gäller bemyndigandet att utfärda förordning (80 §). Enligt förslaget till regeringsform skall bemyndigandet att utfärda förordning i framtiden grunda sig på ett bemyndigande i antingen den nya regeringsformen eller i någon annan lag. Förordningar skall enligt förslaget kunna utfärdas av republikens president, statsrådet och ministerierna. Enligt den föreslagna bestämmelsen i regeringsformen utfärdas en förordning av statsrådet, om det inte särskilt anges vem som skall utfärda en förordning.

Avsikten är att den nya regeringsformen inte längre skall innehålla bestämmelser motsvarande dem som i 28 § i den gällande regeringsformen ger republikens president rätt att utfärda s.k. fristående förordningar. Efter att den nya regeringsformen har trätt i kraft skall presidenten direkt med stöd av regeringsformen utfärda endast förordningar genom vilka internationella förpliktelser sätts i kraft (95 § 1 mom.). Till övriga delar är det meningen att också presidentens bemyndigande att utfärda förordningar skall basera sig på ett bemyndigande enligt lag. Revideringen av den reglering som avser bemyndigande att utfärda förordning skulle kunna föranleda tolkningsproblem under övergångsskedet, om det inte i lagen stadgades om rätten att upphäva och ändra sådana fristående förordningar som utfärdats tidigare.

För närvarande finns det ca 150 s.k. fristående förordningar som är formellt i kraft. En del av dessa förordningar har utfärdats i sådana ärenden om vilka man också i framtiden kan utfärda förordningar med stöd av ett uttryckligt bemyndigande i antingen den nya regeringsformen eller i en lag som gäller redan nu. Exempelvis kommissioner samt olika råd, centraler och kommittéer kan betraktas som sådana enheter inom statsförvaltningen, om vilka i framtiden kan stadgas genom förordningar som utfärdas med stöd av 119 § 2 mom. i den föreslagna nya regeringsformen. Förordningarna om examina är för sin del exempel på sådana fristående förordningar som numera kan utfärdas med stöd av ett uttryckligt bemyndigande i 7 § 3 mom. universitetslagen (645/1997). I dessa fall avses förordningarna efter den nya regeringsformens ikraftträdande bli utfärdade av statsrådet, såvida inte rätten att utfärda för-

ordning genom en lag separat anvisas republikens president eller vederbörande ministerium. Genom en förordning som utfärdats av en som är behörig därtill skall det vidare vara möjligt att upphäva och ändra ovan nämnda tidigare utfärdade fristående förordningar. I fråga om bemyndigandet att upphäva och ändra dessa förordningar behövs följaktligen inga särskilda övergångsbestämmelser.

Vad gäller bemyndigandet att upphäva och ändra förordningar finns det dock inte i fråga om alla fristående förordningar bestämmelser i den nya regeringsformen och den gällande lagen. Knappt 100 sådana förordningar är formellt i kraft. Avsikten är att man vid utredandet av behovet att till följd av den nya regeringsformen revidera den övriga lagstiftningen i detalj skall bedöma också behovet av reglering som hänför sig till de fristående förordningarna. Avsikten är att de fristående förordningar som anses onödiga skall upphävas. Den reglering som i fråga om de fristående förordningarna anses nödvändig avses bli upphöjd till lagnivå eller genomförd på det sätt som den nya regeringsformen förutsätter med stöd av ett lagbaserat bemyndigande att utfärda förordning. Andningsförslag bereds både i samband med det övriga utvecklandet av lagstiftningen i fråga och inom ramen för de projekt som bereder lagstiftningsändringar till följd av den nya regeringsformens ikraftträdande. Bemyndigande att utfärda förordning kan härvid anvisas republikens president, statsrådet eller vederbörande ministerium.

När den nya regeringsformen träder i kraft är det, oberoende av vad som konstaterats ovan, möjligt att vissa fristående förordningar som utfärdats tidigare alltså är i kraft. I en situation där i ett ärende har utfärdats bestämmelser genom en fristående förordning, och där bemyndigandet att utfärda förordningar inte i den nya regeringsformen eller i en annan lag i ärendet i fråga har anvisats republikens president, statsrådet eller vederbörande ministerium, kan en fristående förordning i enlighet med den föreslagna 4 § upphävas eller ändras genom en förordning som republikens president utfärdar. Om bemyndigandet att utfärda förordning i ärendet i den nya regeringsformen eller i en annan lag hade anvisats t.ex. statsrådet, skulle inte en fristående förordning som tidigare utfärdats i ett dylikt ärende ändras eller upphävas genom en förordning

utfärdad av republikens president med stöd av den föreslagna paragrafen, utan genom en förordning utfärdad med stöd av den befogenhet som tillkommer statsrådet. Den föreslagna bestämmelsen i 4 § avses bli tillämpad endast i situationer där luckor uppstått i regleringen gällande bemyndigandet att utfärda förordning. Avsikten är dock att de lagändringar som behövs skall genomföras så att behovet att tillämpa den föreslagna övergångsbestämmelsen blir så litet som möjligt.

Statsrådet har genom 28 § i den gällande regeringsformen och 5 § i lagen om statsrådet (78/1922) befogenhet att genom beslut som publiceras i författningssamlingen utfärda föreskrifter i ärenden beträffande vilka sådan rätt har givits i regeringsformen, i någon annan lag eller i förordning. Dessutom har statsrådet genom beslut utfärdat föreskrifter med stöd av den allmänna behörigheten gällande regerings- och förvaltningsärenden i olika frågor som närmast kan betecknas som interna ärenden inom förvaltningen samt även, enligt vedertagen praxis, föreskrifter som kompletterar anslagsnormerna för statsbudgeten. Också ministerierna har utfärdat allmänna föreskrifter genom beslut som publiceras i författningssamlingen. Ministeriernas befogenhet har kunnat basera sig på lag, förordning eller ett statsrådsbeslut. I praktiken har ministerierna också utfärdat föreskrifter med stöd av sin allmänna behörighet, utan något uttryckligt bemyndigande.

Enligt 80 § i förslaget till regeringsform skall också statsrådet och ministerierna i framtiden kunna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i lag. Statsrådet och ministerierna kan sålunda inte ges bemyndigande att utfärda förordningar med stöd av bestämmelser av lägre rangordning än lag, och inte heller skall förordningar kunna utfärdas med stöd av statsrådets eller ett ministeriums allmänna befogenhet. Avsikten är att den lagstiftning som gäller bemyndigande att utfärda förordning också i detta avseende ses över helt och hållet i överensstämmelse med bestämmelserna i den nya regeringsformen. Syftet är att man med stöd av en sådan förordning av statsrådet eller ett ministerium som utfärdats med stöd av ett bemyndigande i regeringsformen eller i en annan lag, i framtiden skall kunna ändra eller upphäva allmänna föreskrifter som statsrådet eller ett ministerium tidigare

utfärdat genom beslut som publiceras i författningssamlingen.

Den lagstiftning som gäller statsrådets och ministeriernas bemyndigande att utfärda förordningar kan dock när den nya regeringsformen träder i kraft eventuellt vara så till vida ofullständig, att de bemyndiganden som ingår i regeringsformen eller en annan lag inte täcker alla de situationer beträffande vilka man på grundval av tidigare praxis har kunnat utfärda föreskrifter genom sådana statsråds- eller ministeriebeslut som publiceras i författningssamlingen. Enligt förslaget skall en föreskrift i dylika situationer kunna ändras eller upphävas genom ett statsråds- eller ministeriebeslut motsvarande tidigare praxis. Det föreslås dock inte att en särskild bestämmelse om detta tas in i lagen, eftersom statsrådets och ministeriernas ifrågavarande rätt att utfärda normer grundar sig på delvis långvarig praxis, delvis etablerad sedvanerätt, och eftersom avsikten är att denna praxis och sedvanerätt skall begränsas till sådana situationer i övergångsskedet där det är oundvikligt att ändra eller upphäva föreskrifter som utfärdats tidigare. Avsikten är vidare att i dessa situationer i brådskande ordning vidta nödvändiga åtgärder för en komplettering av den lagstiftning som gäller bemyndigande att utfärda förordning.

5 §. Det föreslås att i paragrafen anges vilka bestämmelser som under övergångsskedet med anledning av regeringsformens ikraftträdande skall tillämpas på åtal om vilkas väckande i riksätten har förordnats. Regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland innehåller ett förslag till revidering av den reglering som på grundlagsnivå avser en statsrådsmedlems, justitiekanslerns och justitieombudsmannens juridiska ansvar (114–117 §). Avsikten är att genom den nya regeringsformen upphäva lagen om riksätten och lagen om rätt för riksdagen att granska lagenligheten av statsrådsmedlemmarnas och justitiekanslerns samt riksdagens justitieombudsmans ämbetsåtgärder.

Efter att den nya regeringsformen trätt i kraft skall bestämmelserna i regeringsformen tillämpas på behandlingen av ministeransvarighetsärenden. Eftersom regeringsformens ikraftträdande inte avbryter ärendenas anhängighet i riksdagen, skall behandlingen av en sådan anmärkning som i enlighet med 2 § ministeransvarighetslagen framställts innan regeringsformen trädde i kraft fortsätta, dock

så att ärendet behandlas och avgörs i enlighet med bestämmelserna i den nya regeringsformen.

Övergångsbestämmelsen behövs dock med tanke på en sådan eventuell situation, där det har förordnats att åtal skall väckas i riksätten och ärendet inte har slutbehandlats när regeringsformen träder i kraft. Enligt den föreslagna bestämmelsen i 5 § skall åtalet i en dylik situation behandlas i enlighet med de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

Regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland innehåller också ett förslag till en ny bestämmelse om riksriktens sammansättning (101 §). Eftersom det inte är lämpligt att ändra en domstols sammansättning under pågående rättegång, föreslås att i lagen tas in en övergångsbestämmelse, enligt vilken riksriktens skall behandla ett åtal som väckts innan regeringsformen trätt i kraft i den sammansättning om vilken stadgas i lagen om riksriktens.

En ändring i riksriktens sammansättning bör anses problematisk också i det fallet att beslut om väckande av ministeråtal fattas efter det att regeringsformen trätt i kraft, men innan mandatet har börjat för de ledamöter i riksriktens som riksdagen väljer och som avses i 101 § regeringsformen. Avsikten är att de till dessa delar nödvändiga bestämmelserna tas in i en speciallag om riksriktens som stiftas med stöd av 101 § 3 mom. regeringsformen. Speciallagen avses innehålla generella bestämmelser om riksriktens sammansättning i en situation, där det i regeringsformen stadgade mandatet för de ledamöter i riksriktens som riksdagen väljer upphör medan rättegången pågår.

6 §. Den föreslagna paragrafen innehåller bestämmelser om att justitiekanslersadjointens suppleant blir ställföreträdare för biträdande justitiekanslern. I regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland har det föreslagits att benämningen justitiekanslersadjointens suppleant ändras till benämningen ställföreträdare för biträdande justitiekanslern (69 §, jfr 37 § i gällande regeringsform). Till följd av ändringen i benämningen föreslås att i lagen tas in en bestämmelse, enligt vilken biträdande justitiekanslerns suppleant blir i 69 § regeringsformen avsedd ställföreträdare för biträdande justitiekanslern och fortsätter i denna uppgift till utgången av mandattiden.

7 §. Det föreslås att i paragrafen bestäms om ett bemyndigande med stöd av vilket riksdagen redan innan regeringsformen trätt i kraft skall kunna godkänna riksdagens nya arbetsordning.

I regeringens proposition till ny Regeringsform för Finland har man haft som utgångspunkt att regeringsformen för riksdagens del skall innehålla endast de bestämmelser som är av central betydelse med hänsyn till riksdagens ställning, organisation och beslutsförfarande. Avsikten är att en stor del av riksdagsordningens nuvarande reglering beträffande riksdagens interna arbete skall överföras från grundlagsnivån till riksdagens arbetsordning. Enligt 52 § 1 mom. i förslaget till regeringsform utfärdas i riksdagens arbetsordning närmare bestämmelser om förfarandet under riksmötena samt om riksdagens organ och riksdagsarbetet.

Riksdagens talmanskonferens tillsatte den 1 mars 1996 en arbetsgrupp (Riksdagens arbetsordning 2000) med uppgift att bereda riksdagens nya arbetsordning. Arbetsgruppen gav sitt PM (Riksdagens kanslis publikation 1/1998) den 17 februari 1998. Arbetsgruppens förslag till ny arbetsordning har tillställts riksdagens utskott och riksdagsledamöterna. Förslaget finns sålunda till riksdagens förfogande när den behandlar regeringens proposition till ny Regeringsform för Finland. Innehållet i riksdagens arbetsordning är dock till många delar beroende av innehållet i den nya regeringsformen. Därför kan talmanskonferensens förslag till ny arbetsordning för riksdagen föreläggas riksdagen först vid 1999 års riksdag efter det att regeringsformen har blivit slutgiltigt godkänd. Avsikten är dock att riksdagens nya arbetsordning skall träda i kraft samtidigt som den nya regeringsformen.

Talmanskonferensens förslag till ny arbetsordning för riksdagen är formellt ett separat förslag i förhållande till förslaget till ny regeringsform. Eftersom den centrala utgångspunkten vid beredningen av regeringsformen och den nya arbetsordningen för riksdagen har varit att en stor del av den reglering som ingår i den nuvarande riksdagsordningen skall överföras till riksdagens nya arbetsordning, är det givet och oundvikligt att talmanskonferensens förslag till ny arbetsordning på många punkter står i konflikt med de gällande grundlagsbestämmelserna. För att riksdagens nya arbetsordning skall kunna träda i kraft samtidigt som den nya rege-

ringsformen bör riksdagen ha rätt att behandla och godkänna arbetsordningen innan regeringsformen trätt i kraft.

För behandlingen och godkännandet av riksdagens nya arbetsordning behövs en särskild behörighetsgrund. Det föreslås därför att i lagen om arrangemang för ikraftträdandet av Regeringsformen för Finland tas in en särskild bestämmelse om bemyndigande med stöd av vilken riksdagen utan hinder av de gällande grundlagsbestämmelserna redan innan regeringsformen trätt i kraft kan godkänna talmanskonferensens förslag till sådan arbetsordning för riksdagen som avses i 52 § regeringsformen. Förslaget till riksdagens nya arbetsordning avses bli behandlat i riksdagen i den ordning som i den gällande riksdagsordningen föreskrivs för behandlingen av lagförslag. Med hänsyn till samordnandet av tidpunkten för regeringsformens och riksdagens nya arbetsordnings ikraftträdande föreslås att i lagen tas in en bestämmelse, enligt vilken riksdagens nya arbetsordning inte kan träda i kraft förrän den nya regeringsformen träder i kraft.

8 §. Paragrafen innehåller en sedvanlig ikraftträdelsebestämmelse. På grund av den bestämmelse om bemyndigande som ingår i 7 § i den föreslagna lagen bör lagen träda i kraft så att riksdagen kan godkänna den nya arbetsordningen för riksdagen efter det att regeringsformen har godkänts slutgiltigt vid 1999 års riksdag.

6. Ikraftträdande

För att riksdagen innan regeringsformen träder i kraft skall kunna behandla och godkänna riksdagens arbetsordning som avses i 52 § i regeringsformen bör den föreslagna lagen träda i kraft så snart som möjligt efter det att regeringsformen och föreliggande lag har antagits och blivit stadfäst.

7. Lagstiftningsordning

Den bestämmelse om bemyndigande som ingår i 7 § i den föreslagna lagen står till följd av den planerade tidpunkten för lagens ikraftträdande i konflikt med regeringsformens och riksdagsordningens gällande bestämmelser om riksdagens organisationsform och uppgifter. Enligt bestämmelserna i 3 § 1 och 2 mom. samt i 4 och 5 § i den föreslagna lagen tillämpas bestämmelserna i de gällande grundlagarna under ett övergångsskede

också efter det att regeringsformen har trätt i kraft. Om grundlagsbestämmelsers giltighet och ikraftträdande kan inte stadgas i en lag stiftad i vanlig lagstiftningsordning. Förslaget till lag om arrangemang för ikraftträdan-

det av Regeringsformen för Finland bör därför behandlas i den ordning som 67 § riksdagsordningen föreskriver.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om arrangemang för ikraftträdandet av Regeringsformen för Finland

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 67 § riksdagsordningen anger, föreskrivs:

1 §

I denna lag utfärdas bestämmelser som behövs för att verkställa Regeringsformen för Finland (/), nedan regeringsformen.

2 §

Mandattiden för de riksdagsutskott samt de i 36 § regeringsformen avsedda organ och representanter som har valts innan regeringsformen trätt i kraft fortsätter i överensstämmelse med det beslut som avser valet av dem. Mandattiden upphör dock när regeringsformen träder i kraft, om organet enligt de bestämmelser som då träder i kraft inte längre tillsätts.

3 §

Ett lagförslag behandlas i enlighet med de bestämmelser som gäller när regeringsformen träder i kraft, om den första behandlingen av förslaget har inletts före ikraftträdandet.

En interpellation som framställts i riksdagen innan regeringsformen trätt i kraft behandlas i enlighet med de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

Hemställningsmotioner som är anhängiga i riksdagen förfaller när regeringsformen träder i kraft.

4 §

En förordning som utfärdats med stöd av 28 § i Regeringsformen för Finland från år 1919 kan när regeringsformen trätt i kraft

ändras eller upphävas genom en förordning som republikens president utfärdar, om inte har något annat bestämts om utfärdande av förordningar i denna sak.

5 §

Ett åtal som efter förordnande har väckts i riksätten innan regeringsformen trätt i kraft slutbehandlas i enlighet med de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet. Riksätten behandlar åtalet i en sammansättning enligt de bestämmelser i lagen om riksätten (273/1922) som gäller när regeringsformen träder i kraft.

6 §

Justitiekanslersadjointens suppleant blir i 69 § regeringsformen avsedd ställföreträdare för biträdande justitiekanslern och fortsätter i denna uppgift till utgången av mandattiden.

7 §

Riksdagen kan innan regeringsformen trätt i kraft på förslag av talmanskonferensen och i den ordning som i riksdagsordningen föreskrivs angående behandlingen av lagförslag godkänna riksdagens i 52 § 1 mom. regeringsformen avsedda arbetsordning. Arbetsordningen kan dock inte träda i kraft förrän regeringsformen träder i kraft.

8 §

Denna lag träder i kraft den .

Helsingfors den 29 maj 1998

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Jussi Järventaus*